

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

**”Hur mycket julafton ska de
behöva fira för vi ska tycka att de
är välintegrerade?”**

**Personal på boenden för ensamkommande barn beskriver
integration och kultur.**

Elin Andersson

Kandidatuppsats SOPA 63
VT 2016
Handledare: Anna Rypi

Abstract

Author: Elin Andersson

Title: How much Christmas do they need to celebrate for us to think that they're well-integrated? Staff working in residential care units for unaccompanied children describe integration and culture.

Supervisor: Anna Rypi

Assessor: Carina Tigervall

The aim of this study was to examine how professionals working in residential care units for unaccompanied children, construct and understand *integration* and *culture*. The study was built on empirics which was the result of five semi-structured interviews held with professionals working in this field. The interviews included both professionals working in the public sector and professionals working in different privately-owned units. This choice was made to get a wider spectra of opinions and thoughts in case there would have been significant differences in guidelines concerning integration in different care units. In this study, social constructivism, norms and normality were used to analyze the empirics. The result showed that professionals constructed integration into two different categories. Partly it was seen as a substantial practice in which the priority laid in getting the children into school and teaching them how the Swedish society works. Integration was also seen as an abstract practice in which the professionals try to teach the children Swedish values and norms. The professionals had a complex way of reasoning about integration and the children's adaption to the Swedish society. They expressed the importance of that the children adapted to get accepted and to get independent. In the same way they expressed that they didn't want the children to change. This complexity can be seen as a result of a unidirected construction of integration. The professionals had different ways of explaining the expression *culture*. Almost all of the professionals abided that they didn't use the expression because they felt that the expression created a thinking of "we and them". On the other hand they also explained that they use culture as a tool to explain the Swedish norms and values. This also showed a complex way of thinking and working with culture and cultural differences.

Key words: Integration, adaption, culture, social constructivism, norms

Förord

Jag vill tacka de personer som ställt upp som medverkande i denna studie. Utan er och era intressanta resonemang– ingen studie.

Jag vill också tacka Anna Rypi för handledning och hjälp att hitta min “röda tråd” i ett myller av olika tankar och ideér.

Slutligen vill jag rikta ett stort tack till Emelie Roos för en noggrann korrekturläsning och fin stöttning vilken fick mig att andas ut efter en lång skrivprocess.

Elin Andersson

Malmö, Maj 2016

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1. Problemformulering.....	6
1.2. Syfte.....	7
1.3. Frågeställningar.....	7
1.4. Begreppsmässiga klargöranden.....	8
2. Kunskapsläget	8
2.1. Artikel- och litteratursökning.....	8
2.2. Integration på HVB-hem.....	9
2.3. En problematisk tolkning av integration.....	10
2.4. Socialarbetares konstruktioner påverkar brukare.....	10
2.5. Assimilation, integration och segregation.....	12
3. Teoretiska utgångspunkter	12
3.1. Socialkonstruktivism.....	13
3.1.1. Övergripande förståelse av socialkonstruktivism.....	13
3.1.2. Socialkonstruktivistisk förståelse av kultur.....	14
3.2. Normer och normalitet.....	14
4. Metod	15
4.1. Val av metod.....	15
4.2. Metodens förtjänster och begränsningar.....	16
4.3. Urval.....	18
4.4. Metodens tillförlitlighet.....	19
4.5. Förförståelse.....	21
4.6. Forskningsetiska överväganden.....	21
5. Resultat och analys	23
5.1. Integration som en konkret verksamhet.....	23

5.2. Integration som en abstrakt praktik	27
5.3. Komplexa resonemang kring anpassning till det svenska samhället.....	29
5.4. Personalens egen anpassning	31
5.5. Definition av begreppet kultur	32
5.6. Kultur skapar ”vi och dem”, men förklarar normativa skillnader	33
5.7. Vikten av brukarnas kulturella utgångspunkt	36
6. Avslutande diskussion	38
Referenslista	42
Bilaga 1.....	45
Bilaga 2.....	46

1. Inledning

1.1. Problemformulering

Under 2015 kom 35 369 ensamkommande asylsökande barn till Sverige. Detta var en stor ökning från året innan då det kom 7049 barn (Migrationsverket, 2016). I Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande med flera står det att migrationsverket har ansvar för att anvisa ensamkommande asylsökande barn till en kommun som sedan har ansvar för att ordna boende till barnet. När ett barn blivit anvisat till en kommun anses detta barn vistas inom denna kommun och därmed blir det också anvisningskommunens ansvar att ge barnet stöd och hjälp i den mån som behövs (ibid.). Barnet placeras antingen i familjehem eller på HVB-boenden av den kommun som blir ansvarig för barnet. Denna uppgift sköts inom ramen för socialtjänstlagen vilket innebär att dessa barn och frågor som rör dem, blir en stor del av socialt arbete. I Sverige finns HVB-boenden särskilt för ensamkommande barn. Enligt Inspektionen för vård och omsorg (2015) är ett HVB-boende för ensamkommande barn ett boende inom socialtjänsten som har i uppgift ”att ge barnen omvårdnad, stöd och fostran” (Inspektionen för vård och omsorg, 2015). En del i att ge barnen stöd är att hjälpa dem att integreras i det svenska samhället. Hur man går till väga för att vägleda och prata med barnen blir en viktig fråga att diskutera då personal har stor makt att påverka barnens liv. Dels genom det faktum att de är vuxna, men också genom att de är mer insatta i och bekanta med det svenska samhället. Söderqvist (2014:45) menar att kulturella skillnader är en utmaning för de barn som kommer till Sverige. I hennes studie framkom att personal på olika sätt har försökt att ge barnen en bild av hur man bör agera och bete sig i Sverige, då personalen anser att detta påverkar hur barnen klarar sig när de lämnar boendet som unga vuxna (Söderqvist, 2014:46).

När det kommer till synen på anpassning och integration till ett nytt samhälle menar Campbell (2000:31-32) att det finns en rådande social konstruktion som säger att den som kommer till ett nytt land och en ny kultur, är den som bör anpassa sig till det nya samhället. Människor som har sitt ursprung i det ”nya” landet och är bosatta där anses vara välintegrerade. För att kunna anpassa sig efter en ny kultur med nya förhållningssätt behöver man förstå och se de rådande

normerna i som finns i det nya samhället. I denna process har boendepersonal en viktig uppgift då de ofta är barnens närmsta anknytning till det svenska samhället.

Söderqvist (2014:49) menar att de ungdomar som hon intervjuat i sin studie uttrycker en längtan efter att tillhöra den svenska kulturen, samtidigt som de vill hålla en viss distans till den, då den känns obekant och svår att identifiera sig med. Personal på HVB-boenden har kännedom om det svenska samhället och har därför möjlighet att hjälpa brukarna (ungdomarna) med att hitta rätt i de sociala koder som råder i vårt samhälle. Dock är det viktigt att inte glömma bort att brukarna har ett annat kulturellt arv som är en del av dem och som också måste respekteras och uppmuntras. Detta leder till en komplex situation för brukare och personal som är viktig att diskutera inom socialt arbete då det för närvarande finns många barn och unga som nu påbörjar sin integrationsprocess in i det svenska samhället. Vilken syn boendepersonal har på just integration och på den svenska kulturen samt andra kulturer är av vikt att förstå och synliggöra för att skapa medvetenhet om hur personalens egna synsätt och normer kan påverka brukarna. En diskussion kring dessa frågor skulle i längden kunna medföra ett förbättrat socialt arbete inom detta område.

1.2. Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur personal på HVB-boenden för ensamkommande barn uppfattar och konstruerar bilden av integration och kultur samt hur de tillämpar denna i sitt arbete.

1.3. Frågeställningar

- Vilken innebörd tillskriver personalen begreppet integration?
- Hur förstår och konstruerar personalen begreppet kultur i relation till arbetet med ensamkommande barn?
- Hur diskuteras och hanteras kulturella skillnader i arbetet med ensamkommande barn?

1.4. Begreppsmässiga klargöranden

Begreppet *kultur* har använts i stor utsträckning i denna studie. Fornäs (2012:9) menar att begreppet kultur är ett mångfacetterat begrepp som kan ha många olika innebörder. Begreppet kultur kan till exempel tillskrivas en antropologisk betydelse där det kan ses som ett sätt att beskriva tidsepoker och länder, men även olika sociala grupper och egenskaper som tillskrivs dessa (ibid:18). En annan definition av kultur som Fornäs (ibid:23) lyfter fram är kultur som olika konstformer som konst, musik, litteratur osv. Jag utgår i denna studie från en socialkonstruktivistisk förståelse av begreppet kultur och utifrån detta har begreppet inte någon objektiv eller förutbestämd definition. Begreppet kultur tillskrivs alltså den innebörd som intervjupersonerna konstruerar genom sitt språk.

2. Kunskapsläget

Jag har inte kunnat hitta tidigare forskning som berör hur boendepersonal diskuterar enbart integration och kultur. Jag kommer därför att här presentera olika forskning som står i relation till mitt syfte och som ger en förståelse för hur personals förförståelse och konstruktion av olika fenomen påverkar brukarna de arbetar med. Jag kommer också att presentera forskning som problematiserar synen på integration för att få ytterligare ett perspektiv på begreppet att applicera på min empiri. För att öka förståelsen för begreppen som har varit centrala i analysen kommer jag även att presentera forskning som förtydligar och fördjupar förståelsen av integration, segregation och assimilation.

2.1. Artikel- och litteratursökning

För att få en större inblick i kunskapsläget inledde jag mitt sökande med att söka på databaserna LUBsearch och Google Scholar. I sökandet använde jag mig av sökord som: *HVB-hem*, *personal*, *ensamkommande barn*, *kultur*, *socialkonstruktivism* och *norm*. Jag översatte även dessa begrepp till engelska i mina sökningar.

I mitt sökande fann jag olika avhandlingar och artiklar som snuddade vid mitt syfte. I dessa avhandlingar hittade jag nya källor som ledde mig vidare till nya perspektiv på forskningsläget. Jag hittade dock inte någon forskning som direkt besvarade min forskningsfråga eller som berörde alla aspekter av det jag har för avsikt att undersöka. Jag valde då att sätta mig in i olika typer av forskning som dels berörde personals uppfattning om arbetet med ensamkommande barn. Jag valde även att ta fram forskning som fördjupade förståelsen och bidrog till förståelse kring komplexitet kring synen på integration i dagens samhälle. Utöver detta hittade jag en artikel som diskuterade hur socialarbetare konstruerar begreppet kultur i arbetet med människor med annan kulturell bakgrund än den egna. Jag gjorde alltså ett urval som inbegriper olika typer av forskning för att kunna få en helhetsbild att ha som utgångspunkt i tolkningen av min empiri.

2.2. Integration på HVB-hem

Hessle (2009) presenterar i sin avhandling en tioårsuppföljning av ensamkommande barn och hur det har gått för dem i det svenska samhället efter att de fått uppehållstillstånd och efter att de blivit vuxna. En del av denna avhandling handlar om integration och hur de upplevde att de fick stöd under tiden de bodde på HVB-hem. Hessle (ibid:91) menar att något som var återkommande i brukares berättelser är hur de beskriver att de var i behov av socialt stöd. Socialt stöd definieras av Hessle (ibid.) som det som går utöver att få hjälp med att tillfredsställa de mest basala behoven som mat, sovplats osv. Brukarna som deltog i studien menade att de dels hade behov av känslomässigt stöd, dels hjälp med att navigera i det svenska samhället.

Hessle (ibid:162) beskriver hur de HVB-hem som har fått komma till tals i studien, har sett uppgiften att hjälpa brukaren in i samhället som sin viktigaste uppgift. Det handlar om allt från att lära brukaren att cykla till att förklara hur man sköter sin ekonomi. Hessle (ibid:217) menar att boendena ger bilden av att de vill att brukarna ska kunna klara sig själva. Man vill också försöka lära brukarna hur man är ”normal” och hur man inte sticker ut för mycket. Hessle (ibid.) hävdar att det ”normala” i detta fall är det som anses vara svenskt, nämligen att vara lågmäld, artig osv. När brukaren visar att denne har förstått de mest övergripande normerna i samhället och betar sig därefter, tillåts denne att bli mer delaktig.

2.3. En problematisk tolkning av integration

I en rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (SOU 2006:73, 341) framhålls att synen på integration i det svenska samhället utgår från ett ”vi och dem”. Svensken ses som integrerad och som ansvarig för att integrera invandrare. Utredningen (ibid.) menar att detta leder till en ökad segregation istället för en ökad integration. Man menar att synen på integration måste förändras och att man politiskt måste fokusera på jämställdhet och lika villkor för alla samhällsgrupper (ibid:366).

Även Darvishpour och Westin (2015:21) framhåller det problematiska i att svensken ses som välintegrerad och som den som innehar och upprätthåller de ”rätta” normerna och värderingarna. Utifrån detta resonemang uppfattas invandrarna som de avvikande i samhället. Darvishpour och Westin (ibid.) menar att man utefter detta synsätt gjorde integrationsfrågan till en fråga som bara rörde de avvikande. De menar att man borde börja diskutera frågan om hur man kan integrera svensken in i ett multikulturellt samhälle, istället för att befria denne från ansvaret att anpassas in i det nya samhälle vi lever i (ibid.). Darvishpour och Westin (ibid:30) menar också att ett problem med synen på integration, vilket är vanligt förekommande idag, är att man ser det som en fråga om att anpassa sig efter den rådande kulturen istället för en fråga om större delaktighet i samhället. I detta synsätt blir måttet för hur integrerad man har blivit, enbart den kulturella anpassningen (ibid:31).

2.4. Socialarbetares konstruktioner påverkar brukare

Söderqvist, Sjöblom och Bülow (2014) har gjort en studie kring hur anställda på HVB-hem för ensamkommande barn, definierar vad ”hem” är och hur deras definition av hemmet påverkar dem i arbetet med barnen som bor där. Söderqvist et al. (ibid:5) menar att personal i studien har beskrivit bilden av ett idealiskt svenskt hem. Denna bild påverkar barnen genom personalens försök att få dem att sträva efter normen och detta ideal. Personalen vill på så sätt skapa kunskap och förståelse kring hur det fungerar i Sverige. Detta hem och ideal är dessutom svårt att uppnå och bilden av det svenska blir svårt att upprätthålla i praktiken. Söderqvist et al (ibid.) menar även att personalen utgår från sig själva när de

förklarar vad som är typiskt svenskt och hur detta ska utformas. Detta skapar en komplexitet då personalen till viss del har olika uppfattning om hur ett hem ska skötas och vad det innebär. Söderqvist et al (ibid:8) menar att man måste se till individerna istället för att sätta upp kollektiva regler som inte tar hänsyn till individuella behov. För att barnen ska känna sig trygga och hemma på boendet, behöver dessa behov uppfyllas.

En annan studie som visar på hur konstruktioner av olika begrepp påverkar arbetet med brukare är en studie av Anis (2005). Den utreder hur kultur konstrueras mellan socialarbetare och brukare. Fallen som tas upp gäller enbart barnavårdsärenden, men samspelet mellan brukare och socialarbetare känns applicerbart och relevant även för min studie.

Anis (ibid.) studie förklarar hur kultur konstrueras till ett begrepp med tre olika innebörder i samtal mellan brukare och socialarbetare. Den första konstruktionen av begreppet kultur som Anis (ibid:8-9) lyfter fram, beskriver hur socialarbetaren använder sig av begreppet kultur för att förklara vad som är normativt och accepterat i det land man befinner sig i. Anis framhåller (ibid.) att brukaren på samma sätt kan använda sin kultur, som kan innefatta andra regler och normer för att förklara och berättiga sitt agerande. Ett agerande som kanske inte alltid går i linje med den nya kulturens normer. Denna typ av konstruktion av begreppet kultur kan leda till en låsning i kommunikationen. Socialarbetaren och brukaren har två olika referensramar utifrån vilken kultur man kommer från. Man argumenterar därmed för olika normer som går emot varandra, men som inte är felaktiga om man sätter in dem i brukarens och socialarbetarens olika kontexter (ibid:9-10).

Den andra typen av konstruktion av begreppet kultur som Anis (ibid:13) beskriver, är att se på det som en svårighet och en ursäkt för att brukare och socialarbetare inte förstår varandra. Anis (ibid.) menar att kultur ibland kan anses vara en anledning till försvårad kommunikation, men att begreppet också kan användas som en ursäkt för problem som egentligen inte alls har med kultur att göra.

Den tredje konstruktionen av kultur som Anis (ibid:14-15) ser i sin studie, är hur socialarbetaren beskriver begreppet som ett redskap för att få veta mer om brukarens kulturella bakgrund. På så sätt försöker socialarbetaren förstå de motsättningar och tveksamheter som kan uppstå i arbetet med brukare som har andra kulturella referensramar.

2.5. Assimilation, integration och segregation

Sander (1995:153) beskriver assimilation som en process där en individ som står i minoritet frivilligt eller under tvång tar över en annan grupp av individers normer, värderingar och levnadssätt. Denna process leder till att individens tidigare levnadssätt och värderingar utplånas för att göra plats för den majoritetsgruppens normer, värderingar och levnadssätt. Individen blir fullständigt anpassad till majoritetsgruppen (ibid.).

Segregation syftar till uppfattningen om att olika kulturella grupper bör leva åtskilda och isolerade från varandra. Detta kan antingen bero på en majoritetsgrupps beslut eller på en minoritets strävan och vilja att få bevara sin kultur och sina traditioner (Sander 1995:153-154).

Sander (1995:154-155) menar att integration innebär att en minoritetsgrupp till viss del ska anpassa sig till det levnadssätt och de normer som finns i en majoritetsgrupp. Inom integrationsbegreppets ramar finns dock en uttalad acceptans för minoritetsgruppens arv och kultur och man strävar efter att minoriteter ska få behålla och utveckla sin kultur och sina traditioner. Här finns alltså en framträdande skillnad mellan assimilation och integration.

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel kommer jag att redogöra för vilket teoretiskt perspektiv och begrepp jag har använt mig av för att analysera den empiri som jag har samlat in. Jag var i denna studie intresserad av att undersöka hur anställda på HVB-boenden för ensamkommande barn upplever och beskriver samtal och arbete med integration. Därför valde jag att använda mig av socialkonstruktivism som ett

teoretiskt perspektiv då detta perspektiv tillät mig att titta på hur de anställda beskriver sitt arbete och konstruerar bilden av det, snarare än att se på deras utsagor som en objektiv sanning. Jag behövde inte heller ställas inför dilemmat att bestämma vems utsaga som är ”rätt” utan kunde se alla utsagor som en subjektiv sanning.

Ett begrepp jag använde mig av är *normalitet* då detta synliggör den normaliserande praktiken i integrationsarbetet. Begreppet användes även för att förstå de anställdas diskussioner kring anpassning till de svenska normerna. Normalitet var dessutom lätt att koppla ihop med ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, då normer anses vara en typ av konstruktioner av hur samhället tycker att saker bör vara och hur de inte bör vara.

3.1. Socialkonstruktivism

3.1.1. Övergripande förståelse av socialkonstruktivism

Burr (1995:3) beskriver socialkonstruktivism som en teori som ser verkligheten med de normer, regler och den kunskap som finns i samhället, som en produkt av kultur och historia. Detta är inte något som är beständigt utan något som förändras beroende på vilket synsätt som finns kring olika fenomen i den kultur och tid man lever i. Burr (ibid.) menar att människor skapar kunskap och gemensamma synsätt i interaktion med varandra och att det som stadgas av människor inte är en objektiv och absolut sanning eller verklighet. Detta är enbart den sanning eller verklighet som vi människor har konstruerat och kommit överens om. Sanningen förändras även över tid och utifrån vilka människor som samspelar med varandra. Wenneberg (2010:12) menar att språket är centralt i konstruerandet av verkligheten eftersom detta hjälper oss att strukturera och skapa tankar kring allt som händer runt omkring oss. Språket är också det som gör att vi kan tillägna oss kunskap då vi inte kan förstå något som vi inte kan sätta ord på. Wenneberg (2010:12-13) menar även att socialkonstruktivismen är ett redskap som kan hjälpa oss att förklara hur den sociala verkligheten inte är något definitivt som finns i naturen utan snarare är ett resultat av social påverkan. Sahlin (2013:140-141) menar att man inom socialkonstruktivismen försöker förstå all kunskap oavsett om den anses vara riktig eller felaktig. Detta gör att man slipper bedöma vad som

är rätt och fel i den information som når en och låter en istället försöka förstå olika typer av kunskap, vilket också bidrar till förståelsen för det samhälle som konstruerat kunskapen som riktig eller felaktig (ibid.).

3.1.2. Socialkonstruktivistisk förståelse av kultur

Även Gemignani och Peña (2007:278) framhåller vikten av språk i konstruerandet av verkligheten. De menar att kultur utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv skapas genom språk. Genom språket kan individer i ett samhälle komma överens om och uttala riktlinjer för hur man förväntas bete sig. Kultur är föränderligt. Det som är outtalat och det som styr i ett visst samhälle, som kallas kultur, har en gång skapats av människor som format denna typ av regler och riktlinjer inom ett samhälle. För att kunna ta del av en kultur och lära sig de normer som råder där, måste man ha tillgång till någon form av språk (ibid.).

Campbell (2000:31-32) menar att en konstruerad uppfattning av integration och anpassning till en ny kultur, är att en individ som kommer till en ny kultur ska anpassa sig efter denna och lära sig de normer och värderingar som finns där. Hon menar att denna konstruktion av synen på integration leder till att man inte tar hänsyn till att den kulturella identitet som individen redan har. Hon menar att det finns policys som säger att man t ex i skolan ska låta individer från andra kulturer behålla och upprätthålla sitt språk och sina värderingar. Trots det använder man samtidigt deras härkomst och kultur som en förklaring till varför det går dåligt för dem i skola och samhälle. Detta ger en komplexitet då man både ska uppmuntra den kultur som individen har med sig, men samtidigt använder denna som en anledning till en individs misslyckande (ibid.).

3.2. Normer och normalitet

Jacobsson, Thelander & Wästerfors (2010:17) beskriver normer som informella och formella regler som styr hur vi bör agera och handla. Sociala normer är oftast oskrivna och styr vad vi uppfattar som rätt i olika situationer. Dessa normer styr till exempel hur vi tycker att vi bör uppföra oss i olika sammanhang. Jacobsson et al. (ibid.) menar att man förstår mer av vad som förväntas ju längre man varit del av ett samhälle och fått möjlighet att ta del av de skrivna och oskrivna regler som finns just där. De menar att det inte enbart handlar om att man lär sig att följa

regler, utan att man dessutom utvecklar en önskan om att handla därefter (ibid.). Svensson (2007:19) menar att normalitet inte kan ses som ett begrepp som enbart har en innebörd, då olika människor har olika syn på vad som är normalt och lever efter olika normer.

Trots att normalitet inte är ett entydigt begrepp menar Giddens och Sutton (2014:602) att en individ kan anses ha ett avvikande beteende om den inte följer de normer som finns i samhället. Detta beteende kommer i många fall att mötas av sanktioner från samhället som ska försöka säkerställa att det avvikande beteendets konsekvenser påverkar individen att på nytt följa de normer som finns.

När det kommer till integration som normalisering menar Östnäs (2007:68) att det handlar om att få den som avviker, att anpassa sig till samhället och de normer som finns där. Detta menar Östnäs (ibid.) kan få den avvikande att bli accepterad och på så sätt bli en del av samhället. Han menar att detta är en normaliserande process.

Normalisering kan även kopplas till begreppet assimilation. Enligt Sander (1995:153) handlar assimilation om att fullständigt anpassa en individ till en majoritetsgrupps normer och värderingar. Assimilation kan alltså beskrivas som en normaliseringsprocess som fokuserar på att fullständigt normalisera och anpassa en avvikande individ.

4. Metod

4.1. Val av metod

Enligt Svensson och Ahrne (2015:17) är metoden det som får en att gå från okunskap till kunskap om ett specifikt fenomen. Metoden är ett redskap som ska se till att de frågeställningar som är till grund för det utvalda forskningsområdet besvaras (ibid.).

För att jag skulle kunna besvara mina frågeställningar behövde jag välja en metod som hjälpte mig att få fram empiri om hur personal på HVB-boenden uppfattar

och förklarar integration och kultur i sitt arbete med ensamkommande barn. I kvantitativ forskning försöker man på olika sätt mäta verkligheten och forskningen utgår från en hypotes som man försöker bevisa eller motbevisa (Bryman, 2011:150). I min studie var jag varken intresserad av mätningar eller att bevisa fenomen. Detta var inte heller relevant för att kunna besvara mina frågeställningar. Därför valde jag att använda mig av en kvalitativ metod.

Inom kvalitativ forskning lägger man vikt vid hur deltagarna i undersökningen beskriver sin sociala verklighet, d.v.s. deras egen tolkning av denna verklighet (Bryman 2011:341). Det var dessa beskrivningar som jag behövde fånga för att kunna besvara mina frågeställningar. Den typ av empiri jag behövde få fram till min studie var snarare socialarbetarnas egna uppfattningar av verkligheten och vilka erfarenheter de har i relation till mina frågeställningar än en mätbar verklighet.

En semistrukturerad intervjuform var den kvalitativa metod som jag använde mig av i denna studie. Enligt Bryman (2011:412- 413) finns det två olika typer av intervjuer inom den kvalitativa forskningen, nämligen ostrukturerade intervjuer och semistrukturerade intervjuer. Precis som intervjuformernas namn antyder är det grad av struktur i intervjun som främst skiljer dessa två intervjutyper åt (ibid.).

Då jag i min studie hade specifika frågeställningar som jag ville få besvarade ansåg jag att semistrukturerad intervju var den mest lämpliga intervjuformen då jag till viss del behövde kontrollera att jag fick in den empiri som behövdes till detta ändamål. En semistrukturerad intervjumetod tillåter också en större flexibilitet för att man ska kunna följa intervjupersonens resonemang och beskrivningar för att kunna få en fördjupad förståelse av intervjupersonens uppfattning av verkligheten (Bryman, 2011:413). Denna frihet ville jag kunna ha i mina intervjuer eftersom jag annars skulle kunna gå miste om viktiga utsagor kring mitt valda fenomen.

4.2. Metodens förtjänster och begränsningar

Som jag tidigare nämnt är en förtjänst med den kvalitativa metoden semistrukturerad intervju, den flexibilitet som tillåts i intervjuerna. Bryman (2011:413) hävdar att detta möjliggör en fördjupad förståelse för det

intervjupersonerna beskriver. En annan förtjänst med kvalitativa intervjuer som belyses av Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015:53) är att man i en intervju får möjlighet att ta del av intervjupersonens eget språkbruk, normer och det som verkar vara en självklar del av intervjupersonens verklighet. Just detta var väldigt relevant i min studie då jag ville undersöka hur intervjupersonerna resonerade kring just syn på normer och värderingar. I studien blev också det som verkade vara självklart för intervjupersonerna relevant för att förstå hur de arbetar med olika fenomen.

I mina intervjuer spelade jag in intervjupersonerna med en diktafon vilket gav mig möjlighet att vara mer närvarande i intervjupersonernas utsagor. Detta gjorde också att jag kunde följa med i intervjupersonernas resonemang och ställa följdfrågor mer aktivt, än vad jag hade kunnat om jag hade suttit och antecknat. Det kan dock finnas nackdelar med att spela in intervjuer. Bryman (2011:428-429) menar att man som forskare bör vara medveten om att vissa intervjupersoner hämmas och påverkas av att de spelas in. De som deltog i min studie blev tillfrågade vid en första kontakt om de kunde tänka sig att bli inspelade. Jag ställde frågan för att de skulle få godkänna eller neka inspelning, men också för att de skulle ha tid att förbereda sig på att bli inspelade och på så sätt kanske påverkas mindre av inspelningen än om jag hade frågat dem vid intervjutillfället. Då hade det också kunnat finnas en risk att de hade känt sig tvingade att svara ja på denna fråga. Vid en första kontakt när frågan om inspelning ställdes svarade samtliga ja och var därför vid intervjutillfället förberedda på detta.

Den frihet och flexibilitet som jag tidigare beskrev som en styrka med kvalitativa intervjuer, kan också ses som en begränsning. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015:53) menar att intervjun till viss del kan ta en annan riktning om intervjupersonen kommer in på andra utsagor med information som man inte behöver för sin studie. Detta kan försvåra en djupgående förståelse av ämnet man undersöker (ibid.). Jag anser dock att man med en semistrukturerad intervju har möjlighet att styra intervjupersonen tillbaka till ämnet med de strukturerade frågor man har med sig.

Den tidsram som fanns för utförandet av denna studie, har styrt antalet intervjuer som genomförts. Jag har hållit fem intervjuer. Eftersom detta är ett relativt litet

antal intervjuer finns det en viss begränsning i resultatet, då det inte kan anses som gällande för en större population än de som deltagit i studien. Därmed kan inte resultatet anses ge en generell bild av hur det utvalda fenomenet ser ut. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (ibid.) menar dessutom att intervjuer ger en begränsad bild av ett fenomen och att man måste behandla empirin som framkommer ur intervjuer därefter. Jag anser dock att fördelarna med att få höra intervjupersonernas resonemang överväger nackdelarna med den valda metoden.

4.3. Urval

Eftersom jag har valt en frågeställning som riktar sig till en särskild yrkesgrupp inom socialt arbete använde jag mig av ett målinriktat urval. Enligt Bryman (2011:434) är denna typ av urval ett strategiskt val för att kunna få svar på studiers specifika frågeställningar. I mitt fall behövde jag prata med personal på HVB-boenden för ensamkommande barn då det var deras kompetens och verklighetsbild som mina frågor gällde. För att kunna få en bild av hur det såg ut och hur man jobbade med dessa frågor på olika ställen, ville jag försöka prata med personer som jobbade direkt med brukarna på olika boenden - både offentligt ägda och privatägda boenden. Detta urval gjorde jag då jag ville minska skevhet i min empiri om det skulle visa sig skilja mycket mellan hur de offentligt anställda och de privat anställda förhåller sig till integrationsfrågor beroende på olika riktlinjer från olika ägare.

Jag intervjuade fem personer i min studie. Två jobbade på kommunala boenden och tre jobbade på privatägda boenden. Personerna som intervjuades hade olika lång erfarenhet av arbetet – mellan sex månader och sex år. Detta bidrog också till en bredare bild i empirin som samlades in.

För att komma i kontakt med intervjupersoner kontaktade jag olika verksamhetschefer på olika boenden och skickade ut ett informationsbrev (se Bilaga 1). Verksamhetscheferna förde vidare frågan och informationsbrevet till anställda som de trodde kunde vara intresserade och lämpliga för studien. I informationsbrevet fanns mina kontaktuppgifter och de som ville delta i studien fick själva kontakta mig. Bryman (2011:194) beskriver denna typ av urval som ett bekvämlighetsurval då man som forskare tar de intervjupersoner som finns

tillgängliga för en. Som jag tidigare belyst kan utfallet av min studie inte anses vara representativt för hur verkligheten rent generellt ser ut. Det beror dels på den urvalsmetod som använts, men också på studiens omfattning. Dock vill jag poängtera att studien trots sina begränsningar ändå visar en bild av hur det kan se ut för anställda inom detta fält.

4.4. Metodens tillförlitlighet

Inom kvalitativ forskning finns det olika kriterier som måste uppfyllas för att forskningen man bedriver ska anses vara relevant och lämpligt utförd. Ett sådant kriterium är att studien måste ha validitet. Bryman (2011:352) hävdar att validitet handlar om huruvida studien har undersökt det den menat att undersöka. I den studie jag har gjort har jag därför använt mig av semistrukturerad intervju för att försäkra mig om att vissa frågor har ställts och att dessa frågor i sin tur är tydligt kopplade till studiens frågeställningar. Genom ett kritiskt förhållningssätt har jag kontinuerligt under studien granskat huruvida jag har samlat in rätt empiri för att kunna besvara mina frågeställningar.

Ett annat kriterium som måste uppfyllas är reliabilitet. Reliabilitet handlar om att man som forskare ska kunna upprepa en undersökning med samma metod och frågor och komma fram till samma resultat (Bryman 2011:352). Som Bryman (ibid.) också framhåller är detta svårt att åstadkomma i kvalitativ forskning då det är svårt att få ett socialt sammanhang och omgivande påverkande sociala faktorer att bli exakt desamma. Dessa faktorer påverkar intervjupersonens syn på verkligheten. I mitt fall blir det svårt att göra om studien då de specifika personer jag har intervjuat kommer att vara anonyma i enlighet med etiska krav. Jag är medveten om att denna studie blir ett nedslag i hur dagens verklighet ser ut för ett begränsat antal individer. Jag har således hållit för få intervjuer för att de tendenser till mönster jag har sett, skulle kunna ge mig en generell bild av fenomenet jag har undersökt. För att göra det möjligt för en utomstående att se hur studien är utförd har jag dock utformat en intervjuguide (Bilaga 2) som jag utgick från i mina intervjuer. Man bör dock ha i åtanke att denna intervjuguide inte återspeglar hela intervjun då jag använde mig av en semistrukturerad intervjuform vilken tillät mig som intervjuare att ställa följdfrågor, be om förtydliganden och

gå ifrån mina frågor för att följa intervjupersonen när andra intressanta utsagor framkom som gick utöver de frågor jag ställde.

I kvalitativ forskning eftersträvar forskaren enligt Bryman (2011:371-372) en närhet till de personer man studerar för att man ska kunna förstå deras verklighet och därmed göra relevanta tolkningar av empirin man får in. Genom att välja intervju som metod, tog jag ett steg närmare personerna jag studerade, då jag fanns i rummet och formulerade frågorna. Det har således varit relevant att i studien även diskutera hur min närvaro i rummet och sättet jag formulerade mina frågor på påverkade intervjupersonen. Det är omöjligt att förutsäga om intervjupersonerna hade svarat annorlunda om någon annan hade ställt frågorna, men det är viktigt att vara medveten om att denna risk finns och att det därför kan finnas en viss skevhet i svaren jag fått. Enligt Bryman (2011:223) finns det en risk att den som intervjuar påverkar intervjupersonen till att svara annorlunda beroende vilket kön, etnicitet eller ålder man har. Detta har alltså varit en aspekt som har varit viktig att vara medveten om.

Bryman (2011:442-443) beskriver hur personer som är med i intervjustudier kan bete sig onaturligt och svara på frågor som de tror att de förväntas att svara då intervjusituationen är onaturlig. Detta var viktigt att ta i beaktning då intervjupersonernas svar kunde påverkas och på så sätt påverka att studien inte gav en sanningsenlig bild. Jag tror dock att denna faktor blev mindre framträdande då jag inte sökte ett specifikt svar i mina intervjufrågor utan snarare intervjupersonens egen uppfattning. Jag ställde i största möjliga mån öppna frågor och försökte utgå från intervjupersonernas egna definitioner av olika fenomen i intervjuerna. En reflektion jag har gjort kring min egen påverkan på intervjuernas utfall är att jag ställde många frågor rörande normer och värderingar vilket förmodligen fick intervjupersonerna att tänka kring just dessa begrepp. Möjligtvis kan det ha begränsat eller styrt deras svar. Kanske hade jag fått andra svar om de fritt hade fått berätta om sin verksamhet och reflektera kring olika fenomen. Jag anser dock att jag fick fram intressanta svar och tankar som kanske inte hade kommit fram om jag inte hade specificerat vissa av frågorna som ställdes.

4.5. Förförståelse

Som jag tidigare har beskrivit borde min egen närvaro i rummet till viss del ha påverkat intervjupersonen och dennes svar. Dessutom påverkar min egen förförståelse, mina normer och mina fördomar hur jag har tolkat intervjupersonen och svaren jag fått. Därför är det viktigt att redogöra för och reflektera över min förförståelse och vilken inverkan den får på min empiri.

Min förförståelse till ämnet är ganska stor då jag själv har jobbat som personal på boende för ensamkommande barn. Mina frågeställningar i denna studie kom från egna funderingar i arbetslivet. Genom att ha antagit ett kritiskt förhållningssätt till mina egna reflektioner, empirin som samlats in samt användningen av teoretiska begrepp, hoppas jag att jag har kunnat begränsa den påverkan som min egen förförståelse gav på resultatet.

Jag har vid varje intervju informerat intervjupersonerna om min förförståelse för att skapa transparens, men har samtidigt bett dem att beskriva sitt arbete och sina tankar som om jag inte hade någon form av förförståelse för området. Detta gjorde jag eftersom jag ville vara ärlig mot intervjupersonerna om min egen förförståelse och erfarenhet. Jag ville dock försöka motverka att de gav mig svar som på grund av antaganden om att jag har kunskap om deras arbete, blev mer kryptiska än om de hade förklarat för någon som inte visste något alls. Jag tänkte att ett sådant antagande skulle kunna leda till svårtolkade svar som skulle kunna påverka mitt resultat. Detta då jag i bearbetningen av empirin skulle behöva göra en egen tolkning av svaren utifrån min förförståelse om det inte tydligt framgick vad som menades.

4.6. Forskningsetiska överväganden

När man bedriver forskning finns det vissa etiska aspekter man behöver ta hänsyn till. Vetenskapsrådet (2002) har givit anvisningar där fyra olika krav är framträdande. Dessa krav har jag tagit i beaktning och utgått ifrån i min forskning. Det första kravet är informationskravet. Detta krav innebär att man som forskare ska informera deltagare i studien om vilken innebörd deras medverkan får för studien, vilket syfte studien har, hur den kommer att gå till och vilka villkor som

gäller vid medverkan. Deltagarna ska få information om att deras deltagande i studien är frivilligt och att de när som helst under tiden studien bedrivs kan avbryta sin medverkan (ibid:7). Denna information har jag delgett deltagarna i informationsbrevet som skickades ut när de anmälde sig till studien och sedan vid intervjuens start. Därmed har det stått klart vilka rättigheter intervjupersonerna har i samband med studiens genomförande.

Det andra kravet är samtyckeskrauet. Det innebär att forskaren måste inhämta deltagarens samtycke till att delta i undersökningen (ibid:9). I mitt fall har jag kommunicerat med varje intervjuperson innan medverkan för att klargöra att man samtycker. En aspekt i deras samtycke är att de själva har fått ta kontakt med mig och därmed också visat sitt samtycke till medverkan i studien. Som jag tidigare framhållit har deltagarna under hela studien haft vetskap om rätten att ta tillbaka sitt samtycke varpå deras medverkan omedelbart hade avbrutits.

Det tredje kravet är konfidentialitetskravet vilket innebär att forskaren har en skyldighet att förvara uppgifter om medverkanden i en studie så att obehöriga inte kan komma åt dem. Forskaren ska också se till så att ingen utomstående kan ta del av vad de enskilda har bidragit med i studien (ibid:12). För att uppnå detta har jag avidentifierat alla uppgifter jag fått in på ett sådant sätt att intervjupersonerna har förblivit anonyma. Jag har inte redogjort för vilka boenden eller på vilka orter jag har träffat de intervjuade. Personuppgifter har enbart jag haft tillgång till. Detta har deltagarna i studien fått information om i informationsbrevet och sedan även vid intervjutillfället innan intervjuens början.

Det fjärde och sista kravet är nyttjandekravet vilket innebär att det material som samlas in, enbart kommer att få användas i just den studien som den medverkande har samtyckt till (ibid:14). Detta har för mig inneburit att det material jag samlat in enbart har använts och kommer att få användas till denna studie. Även detta har deltagarna i studien fått information om i informationsbrevet och vid intervjutillfället.

I denna studie har jag medvetet undviktt vissa etiska problem då jag har valt att prata med anställda. De har inte en lika utsatt position som om jag skulle ha valt att prata med brukare inom organisationen. Hade jag valt att prata med brukare

hade jag dessutom behövt prata med minderåriga vilket hade bidragit till fler etiska aspekter att förhålla sig till. Frågorna jag ställde handlade om hur man uppfattar integration och kultur som begrepp. Jag utgick inte från att något var rätt eller fel utan var snarare intresserad av hur de anställda tänkte kring olika frågeställningar och därför borde inte informationen som framkommit vara av särskilt känslig art. Jag har dock behandlat materialet med stor försiktighet precis som de etiska reglerna kräver.

5. Resultat och analys

I detta kapitel kommer jag att presentera mitt resultat och min analys av empirin som inkommit i intervjuerna. Empirin kommer att tolkas med hjälp av de teoretiska begrepp som jag tidigare har presenterat. Jag har valt ut olika citat ur de intervjuer som har genomförts i studien och kommer att presentera citat som är representativa för hur de flesta av intervjupersonerna har beskrivit olika fenomen. Jag kommer dock i vissa fall att lyfta fram citat som sticker ut för att också visa på bredd i empirin. Jag kommer tydligt att markera när sådana citat lyfts fram. Intervjupersonernas namn som används i analysen, är fiktiva och används enbart för att man ska kunna förstå vem som har sagt vad. Intervjupersonerna som citeras har fått namnen Nadja, Daniel, Rashid, Sarah och Kristina. Nadja, Daniel och Kristina arbetar inom privat sektor. Rashid och Sarah arbetar inom offentlig sektor.

5.1. Integration som en konkret verksamhet

Varje intervju inleddes med frågan om vad integration innebär och hur man tolkar det begreppet. Alla intervjupersonerna svarade att de tycker att det är viktigt att få kunskap om det svenska samhället och hur det fungerar. Det som innefattas i svaren handlar om praktiska saker som att börja skolan, hitta fritidsaktiviteter, lära sig vad olika myndigheter gör och hur man kontaktar dessa osv. Detta verkar vara ett genomgående sätt att tänka kring integration. Det som framkommer i detta svar är representativt för alla intervjupersoner:

Alltså, för det första så tycker jag att det är många av de grejerna som är... Alltså rätt självklara, när ungarna kommer hit som till exempel att de ska få en skolgång. Att de ska få ta del av föreningslivet. Att de ska hitta miljöer utanför boendeform där de kan umgås med jämnåriga, hitta ett sammanhang utanför den här lilla bubblan de lever i. (...) Få vetskap om en mängd olika saker. Sjukvård, hur det fungerar. Information om det svenska samhället. Var man vänder sig. Polis. Ja, olika myndigheter. Sånt som man behöver för att klara ett vardagligt liv i Sverige. (Daniel)

Som Jacobsson et al (2010:17) framhåller, kan en norm vara både skrivna och oskrivna regler i samhället. I Sverige har man skolplikt vilket gäller för alla barn utom de asylsökande. De asylsökande barnen har rätt till skolgång, men har ingen skyldighet att gå i skolan. De skrivna reglerna påverkar här hur intervjupersonerna beskriver vad de tycker är viktigt i barnens integration, nämligen skolgång. Detta är något som är självklart för alla andra barn och ungdomar enligt den konstruktion som finns kring skolfenomenet i vår tid. Förutom skolgång framhålls föreningsliv som en viktig del av barnens integration. Denna beskrivning verkar också för många i personalen handla om ett sätt för barnet att lära känna det svenska samhället utanför skolans ramar. En annan sak som framhålls av intervjupersonerna är att man anser det vara av vikt för barnen att känna till hur de svenska myndigheterna fungerar. Detta för att de unga ska veta hur de klarar sig i Sverige och var de ber om hjälp. I många av intervjupersonernas beskrivningar handlar det om att lära ut denna typ av kunskap för att barnen senare ska kunna bli självständiga och ”klara sig”. Några av intervjupersonerna konkretiserade detta ytterligare och fokuserade på hur man sköter ett hushåll som ett sätt för barnen att klara sig senare i livet:

Ja, men vårt mål är här, det är i alla fall att göra dem så självständiga som möjligt och integrerade i samhället som möjligt. Här får de ju lära sig allt ifrån att tvätta själv, städa, lära sig laga sin egen mat. Och så småningom ju mer framsteg man gör, så kan man även söka om ekonomiskt bistånd och då även handhålla att köpa sin egen mat och ha helt hand om matlagningen och vad du köper in och vad du ska göra och hur du håller din ekonomi över en månad. Och på det sättet bli mer självständig att kunna när du flyttar hemifrån. (Sarah)

Detta sätt att tänka överensstämmer med vad Hessle (2009:162) fann i sin studie där personalen som hon intervjuade också tryckte på att man ville hjälpa brukarna att klara sig själva genom att lära dem saker som man ansåg behövs för att klara sig i det svenska samhället. Jag tänker utifrån det som framkommit i mina intervjuer att det verkar finnas någon form av samlad konstruktion kring vad ett barn behöver för att klara sig i det svenska samhället. Detta verkar i sin tur skapa normer för vad de anställda lär sina brukare. Denna typ av resonemang förs även av Söderqvist et al (2014:5) då de menar att personalens förförståelse av normer och av olika begrepp påverkar hur de lär ut och för vidare vad som är rätt i samhället. Söderqvist et al (ibid.) hävdar också att personal som deltagit i deras studie har verkat sträva mot idealet av det svenska hemmet. En av intervjupersonerna diskuterar just detta och hur det hon kallar ”light-versionen” av svenska traditioner och svensk kultur kanske är just det man får nöja sig med i ett integrationsarbete:

Om man tror att de ska ta det [normer och värderingar] till sig och delta, så kanske jag bara lurar mig själv. Då vill jag mycket mer än vad det någonsin kommer att bli. Jag kanske kan tycka att light-versionen kanske är tillräckligt bra. Jag vet inte. Jag funderar mycket på det. Att vi har våra förhoppningar på hur det ska vara. Vi vill ge dem så mycket utav vårt sätt och hoppas att de kan ta till sig nånting. Och om de inte kan ta till sig så i alla fall att de har kunskapen om att så här gör vi. (Kristina)

Det intervjupersonen ovan diskuterar kan ses som en form av självkritik mot hennes egen tendens att sträva efter ett ideal. Detta blir också en annan konstruktion av syftet med integrationen då hon menar att det kanske kan räcka att brukarna har kunskap om hur samhället fungerar. Hon lägger inte så mycket vikt vid att de måste vara delaktiga. Burr (1995:3) menar att människor kan konstruera gemensamma förhållningssätt till olika fenomen i samhället genom att kommunicera. Det som konstrueras är inte en objektiv sanning utan kan förändras. I citatet ovan är det intressant att se hur intervjupersonen ifrågasätter den konstruktion som verkar råda i att sträva mot idealet som innebär att en individ helt deltar i och formas av det svenska samhället. Citatet verkar på ett sätt spegla en konstruktion i förändring. Man kan även se en djupare nivå där det man försöker lära och skapa hos brukarna inte mottas och formar brukarna fullt så

mycket som personalen skulle önska. Det skulle kunna vara så att personalens konstruktion av hur brukarnas integration bör se ut, förändras för att brukarnas egen konstruktion av normer och värderingar inte är lika lättföränderlig.

Konstruktionen av idealet som beskrivs i citatet ovan skulle kunna kopplas till begreppet assimilation. Sander (1995:153) menar att en assimilationsprocess leder till att en individ fullständigt anpassas och normaliseras in i ett nytt samhälle. Frågan är om detta ideal som beskrivs ovan kan kopplas till assimilation snarare än tanken om integration då intervjupersonen uttrycker en önskan om att brukarna ska ta till sig de svenska normerna och värderingarna fullt ut. Samtidigt uttrycks en tanke kring att vetskapen om det ”svenska” sättet kanske kan vara fullt tillräckligt. Denna tanke motsäger önskan om assimilation och tar förhållningssättet närmre integrationstanken som Sander (1995:154-155) förklarar som ett förhållningssätt där minoritetsgruppen till viss del behöver smältas samman med majoritetsgruppen, men samtidigt kan behålla sin kultur och identitet.

Ytterligare en aspekt att lägga vikt vid i citatet ovan, är hur intervjupersonen säger ”så här gör vi” och ”vårt sätt”. Detta sätt att uttrycka sig på, finns i olika kontexter i samtliga intervjuer. Denna typ av uttalande verkar förutsätta ett fast, normativt förhållningssätt och agerande hos en viss grupp. I detta fall handlar detta om hur man gör i Sverige. Som Jacobsson et al (2010:17) lyfter fram kan normer vara både skrivna och oskrivna regler inom ett samhälle. I citatet ovan verkar det finnas en stark uppfattning kring vad som är ett normativt beteende. Dessa uttryck i citatet ovan går också ihop med det Darvishpour och Westin (2015:30) diskuterar, då de framhåller att integration ses som en fråga för de som avviker från rådande normer snarare än en fråga för hela befolkningen. De menar att man enbart ser anpassningen till den rådande kulturen som ett mått för hur välintegrerad en individ är. De menar att man också borde se till grad av delaktighet i samhället (ibid:31). Detta synsätt verkar framträda i det ”vi” som uttalas i citatet ovan. Intervjupersonen diskuterar sin syn på integration utifrån ett fast ”vi” och utifrån hur man ser brukarnas anpassning blir. Här nämns eller framkommer inte tankar kring delaktighet.

5.2. Integration som en abstrakt praktik

I intervjuerna diskuterades normer och värderingar som något brukarna behöver anpassa sig till i det svenska samhället. Något som togs upp bland alla av intervjupersonerna var uppförande och sociala koder. Intervjupersonerna ger en bild av att brukarna måste anpassa sig till de sociala koder som finns i Sverige och uppföra sig som människor här förväntar sig att de uppför sig. Exempel på detta är:

Det jag alltid tänker på, det är bland annat uppförandet. Men alltså, att uppträda civiliserat på något sätt. Ge plats åt någon äldre på bussen, inte skrika åt någon främling på stan. Och anledningen till att jag tycker det är viktigast är för att har de inte det och lär de inte sig det från början, så kommer det att bli väldigt svårt sen. Även alltså själva uppträdandet. Att här ska du veta att, här är vi, i Sverige är majoriteten av befolkningen inte så högljudda, inte så öppna, väldigt försiktiga. De behöver inte vara reserverade, ungdomarna, men jag vill ändå lära dem att det kan skrämman vissa om du uppför dig på ett visst sätt.
(Nadja)

Sen finns det så klart vissa saker, till exempel, sociala koder. Och vissa saker som man tänker inte på. Till exempel att på vilket sätt man ska skämta. Till exempel. I Afghanistan det är väldigt vanligt när man skämtar man kan skämta och säga ”jag kommer döda dig” på ett skämtsamt sätt och det kan man inte göra här liksom. Och att förklara det för ungdomar... Så det har hänt ofta att en ungdom har varit ute och skämtat med en som inte har förstått skämtet och det har blivit en stor grej av det. Såna saker är svåra, ja. (Rashid)

När intervjupersonerna beskriver kunskap rörande beteende som brukarna behöver tillgodogöra sig, framställer de denna kunskap som något brukarna behöver för att inte avvika från de rådande normerna i Sverige. De beskriver beteenden som inte anses vara normativa i Sverige och hur man behöver bete sig på ett visst sätt för att få en önskad reaktion. Darvishpour och Westin (2015:21) menar att invandrare ses som avvikande och att den svenska befolkningen ses om välintegrerad och därför inte behöver anpassa sig efter invandrarnas normer och värderingar. I citaten ovan beskriver intervjupersonerna hur man behöver uppföra sig eller inte uppföra sig på ett visst sätt för att få en positiv motreaktion från

andra människor. Burr (1995:3) beskriver hur sociala konstruktioner som råder i samhället är föränderliga och att de är beroende av tid och den kultur som råder. I de beskrivningar som görs av intervjupersonerna verkar den sociala konstruktion av samspel mellan individer i Sverige ses som något konstant, snarare än föränderligt. Det verkar alltså i integrationstanken kring olika värderingar finnas en bakomliggande tanke kring hur brukarna behöver förändra sitt beteende för att få en positiv motreaktion från människor i omgivningen.

Något som också är intressant i ett av citaten ovan är hur ett exempel om hur man skämtar tas upp. Hur man använder sitt språk till att konstruera skämt i ett land kan se helt annorlunda ut i ett annat. Språket betydelse i ett konstruerande av verklighet lyfts upp av Wenneberg (2010:12) som menar att detta låter oss tillägna oss kunskap och på så sätt hjälper oss att skapa tankar och förståelse i det som händer runtomkring oss. Det intervjupersonen ovan beskriver är hur uttrycket ”jag kommer döda dig” har en annan innebörd i Sverige än i Afghanistan. Begreppet har i Sverige en annan konstruktion och innebörd, där detta uttryck förmodligen skulle tolkas bokstavligt och därför inte mottas på positivt sätt.

En av intervjupersonerna berättar att de på hennes arbetsplats pratar mycket om normer och värderingar med brukarna. Här blir språket ett viktigt verktyg att förmedla kunskap och annorlunda konstruktioner till olika fenomen än vad brukaren är van vid.

Vi gör nog inte så mycket än så länge annat än att vi pratar, pratar, pratar och vi pratar normer, värderingar, kvinnoyn. Hur man ska vara mot folk för att få tillbaka. Trevligt bemötande. Den typen av diskussioner har vi på daglig basis. (Kristina)

Det är också först när brukaren och personalen har ett gemensamt språk som kunskapen kan förmedlas och de normer och värderingar som brukaren har med sig, kan förändras. Detta betonas även av en annan intervjuperson:

Och språket. Jag tror språket är, det är ju nyckeln till att kunna integreras i ett samhälle. (Sarah)

Om man som denna intervjuperson ser språket som nyckeln till integration, kan man lätt applicera ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Gemignani och Peña

(2007:278) menar att förståelse av ett samhälles kulturella konstruktioner skapas genom språk och beskrivningar. Alltså borde det även bara så att anpassning till en ny kultur och kunskapen om en ny kultur skapas genom språk.

5.3. Komplexa resonemang kring anpassning till det svenska samhället

I intervjuerna framkom ett komplext förhållningssätt till brukarnas anpassning till det svenska samhället. Å ena sidan framhöll intervjupersonerna att de vill att brukarna ska få vara som de är och bevara sina normer och värderingar. Å andra sidan uttrycktes en klar åsikt om att brukarna behöver anpassa sig och att de inte kan hålla kvar för mycket av sina egna normer, värderingar och beteenden. Detta beroende på att de av olika anledningar har valt att komma till Sverige och att de måste följa de regler och normer som finns i det svenska samhället. Här följer några exempel som synliggör komplexiteten mellan att låta brukarna vara sig själva och att anse att de måste anpassas:

Att integreras är att kunna ta del av det samhället som du har hamnat i och förstå den kulturen och på nåt sätt. Du behöver inte släppa din kultur, men att fläta in det. För du har valt att komma hit. Sen om det är av trygghet eller andra orsaker så har du valt att komma hit och då är också landets kultur och att integreras i det svenska samhället en viktig del. (Sarah)

Man vill visa på att Sverige är för mångkultur och att du får tro på vad du vill och att det är ett samhälle som accepterar alla, oavsett kön, oavsett sexualitet, härkomst. Jag vill visa det fina, öppna, vackra som jag finns i själv för integration handlar ju helt enkelt om att du får ju vara den du är. Du ska vara den du är, men du ska även ta del av den här kulturen som kommer att göra livet lättare och du kommer att känna en slags tillhörighet. (Nadja)

För det första får man aldrig vara rädd för att gå in i diskussion och ibland får man backa. Avsluta med just det här, att så är det här i detta landet och du får nog lära dig att acceptera att så här är det om du ska hitta din plats här. (...) Det låter som att man skulle vilja förändra dem helt och hållet. Det vill man ju inte. De är ju som de är. Och de är ju jättebra. Men för att deras liv här ska fungera så är det så mycket nya

saker de måste lära sig. De måste skapa sig fler färdigheter. Och det som funkar hemma, det funkar kanske inte här fullt ut. (Kristina)

I citaten ovan beskriver intervjupersonerna att brukarna behöver anpassa sig efter det svenska samhället och dess normer då brukarna ”har valt att komma hit”. Ur denna typ av resonemang kan man utläsa att intervjupersonerna anser att brukarna behöver anta en strävan efter det som anses vara normativt. Detta då man menar att brukarna behöver åstadkomma anpassning för att hitta sin plats i samhället. Östnäs (2007:68) hävdar att integration kan ses som en normaliseringsprocess; den som avviker kan lära sig att anpassa sig efter de rådande normerna som finns i ett samhälle. På så sätt blir denna individ mer integrerad och mindre avvikande. I de citat som finns här ovan finns det någon form av inställning till brukarnas anpassning som liknar det Östnäs (ibid.) beskriver. Samtidigt verkar det finnas en inställning hos intervjupersonerna att brukarna ska få vara sig själva. Två olika typer av konstruktioner av uppfattningen om vad brukarna egentligen behöver göra för att bli accepterade står mot varandra. Konstruktionen av att invandrare som kommer till Sverige måste anpassa sig till det svenska samhället och dess normer och värderingar verkar stå fast samtidigt som intervjupersonerna menar att deras brukare ska få vara som de är, vilket inte riktigt överensstämmer med tanken om att brukarna bör anpassa sig. Denna typ av kollision mellan två olika resonemang behöver dock inte betraktas som att ett av dessa resonemang är mer felaktigt eller sant än ett annat. Sahlin (2013:140-141) menar att man inom socialkonstruktivismen kan se all kunskap som en källa till att förstå samhället som har konstruerat den oavsett om kunskapen anses vara felaktig eller sann. I detta fall är det två olika typer av konstruktioner som står emot varandra. Ingen av dessa konstruktioner behöver vara felaktiga. Dock kan man fundera på hur detta skulle kunna påverka intervjupersonerna i deras arbete med brukarna eftersom de ger en tvetydig bild av vad som förväntas av brukarna.

Något som överensstämmer med intervjupersonernas komplexa sätt att uttrycka sig kring brukarnas anpassning till det svenska samhället är Sanders (1995:154-155) beskrivning av begreppet integration. Han menar att integration innebär att en individ till viss del behöver smältas samman med det nya samhället, men att denne samtidigt tillåts behålla sin identitet och kultur. Resonemangen ovan kan trots sin komplexitet beskrivas som ett uttryckssätt för integration.

5.4. Personalens egen anpassning

Något som alla intervjupersoner tog upp i intervjuerna är hur de själva också anpassar sig efter sina brukare:

Det är ju att det finns möjlighet för dem att diskutera och för oss också. Jag menar, de kommer ju också med bra poänger och synsätt som man kanske skulle behöva lite mer av här ibland. (Daniel)

Det är väldigt mycket kunskap och det är väldigt mycket som man kan implementera i det svenska samhället på ett visst sätt, men det är alltid intressant att veta hur vissa tänker för att många identifierar sig med sin kultur och att försöka ta det ifrån dem går ju inte. Man får ju försöka anpassa det efter, ja, men där de lever just nu. (Najda)

Och sen så får man ju anpassa sig. Vi behöver inte heller utmana ödet. Man får ju lite anpassa när de precis har kommit hit. Saker de uppfattar som väldigt kränkande finns det ingen anledning för oss att göra. Utan då får man ju använda nåt annat istället. (Sarah)

Utsagorna ovan blir väldigt intressanta att titta på utifrån den teori och forskning som jag har presenterat i denna studie. Campbell (2000:31-32) hävdar att det finns en konstruktion som skapar antagande om att det är invandrarna som ska anpassa sig till en ny kultur och att de som redan bor på platsen är välintegrerade.

Utsagorna av intervjupersonerna ovan visar på en annan typ av konstruktion där de menar att de får ifrågasätta sitt eget tänkande och också anpassas efter sina brukare och den kultur de kommer från. Darvishpour och Westin (2015:21) och Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (SOU 2006:73, 341) hävdar att det finns en problematik i att man i Sverige ser invandrare som avvikande och att det enbart är de som behöver integreras till den svenska kulturen och reglerna. Darvishpour och Westin (2015:21) menar att man borde diskutera hur man istället kan integrera svenskar och invandrare till ett multikulturellt samhälle. I citaten ovan visar intervjupersonerna på exempel av hur de anpassar sig efter sina brukare och efter brukarnas värderingar vilket på sätt och vis blir en form av närmande mot ett multikulturellt samhälle då man får ökad förståelse och vilja att anpassa sig efter den kultur brukarna har. Här skiljer sig alltså mitt resultat från den forskning som jag tidigare presenterat i forskningsläget. Frågan är om denna typ av ömsesidig anpassning främst sker

inom verksamheter där man arbetar nära människor med en annan kulturell bakgrund. I den typen av verksamhet har man större möjlighet att ta del av andras sätt att tänka och andra värderingar än man kanske har i samhället på stort som till viss del kan anses vara segregerat.

5.5. Definition av begreppet kultur

I intervjuerna ombads intervjupersonerna att redogöra för vad de anser att begreppet kultur innebär. Fyra av intervjupersonerna hade liknande svar, nämligen att kultur är något som man är van vid och som man har gemensamt med en grupp människor. Ett exempel på detta är:

Kultur innebär att man identifierar sig med de som kommer från samma land eller område. Att man har något gemensamt. (Rashid)

I intervjupersonernas svar beskrivs kultur som ett samlingsbegrepp som inkluderar det som är bekant och något eller någon man identifierar sig med. Burr (1995:3) menar att olika fenomen konstrueras genom människors interaktion och deras överenskommelser därigenom. Om man definierar kultur som ett begrepp som inkluderar en viss grupp av människor som genom interaktion över tid har konstruerat gemensamma normer och värderingar, exempelvis människor med samma nationalitet som intervjupersonen i exemplet ovan refererar till, borde detta också innebära att de som inte står inom denna konstruerade gemenskap, inte tillhör denna kultur. Gemignani och Peña (2007:278) menar att språket är en central del av kulturskapandet då det är detta som gör att människor kan kommunicera och bestämma vad som inom ett samhälle accepteras eller ej. Detta borde i sin tur innebära att det är svårare för människor som inte talar samma språk att skapa en gemensam kultur. I citatet ovan menar intervjupersonen att man har saker gemensamt med människor som kommer från samma land. Inom ett land talar ofta många människor samma språk vilket tillåter dem att skapa en gemensam kultur genom interaktion.

En av intervjupersonernas svar skilde sig från resten av gruppens svar då denne inte riktigt ville använda sig av begreppet kultur i den bemärkelse som ett samlingsbegrepp. Detta då han uppfattar kultur som ett begrepp som blir för generaliserande. Särskilt vid hänvisningar till vilken folkgrupp en individ tillhör:

Jag tänker mycket på arbetsplatskultur och kultur inom... Inte så mycket på nationaliteter och sånt, men hur man gör saker. Olika sätt att göra saker på. Jag tycker att prata om skillnad i kulturer och så är väldigt generaliserande i alla fall om man skulle säga att en viss folkgrupp var på ett visst sätt och en annan folkgrupp var på ett annat sätt. Det stämmer inte. De är individer allihopa. (Daniel)

Resonemanget blir intressant då intervjupersonen tar ett aktivt steg bort från att sätta nationalitetsgränser på begreppet kultur. Han visar också tydligt att han inte tycker att det är ett begrepp som är bra att använda det generaliserar människor och deras beteenden. Utifrån hans sätt att tänka skulle varken normer eller socialkonstruktivism fungera som tolkningssätt för hur man ser på människor med olika etnicitet då man inte kan generalisera eller se samband utifrån vilket land en individ kommer från.

5.6. Kultur skapar ”vi och dem”, men förklarar normativa skillnader

Vid frågan om hur intervjupersonerna definierar begreppet kultur kunde alla svara på frågan och definiera vad de tycker är kultur. En följdfråga som ställdes efter denna fråga var om de använde sig av begreppet kultur i sitt arbete med brukarna. Då svarade fyra av fem intervjupersoner att de inte använde sig av begreppet kultur. Tre av fem menade att det begreppet skapade problem då det skapar ett ”vi och dem- tänkande” och dessutom tillskriver individen olika egenskaper som kanske inte alls har med kultur att göra. Ett exempel på detta är:

Jag gör nog inte det, jag försöker så lite som möjligt att säga din kultur, vår kultur, för då känner jag att det nog måste komma fram om jag pratar om kultur. Jag vill så lite som möjligt prata om ”ni” och ”vi”, utan det är vi tillsammans. (Sarah)

Man använder inte kultur som begrepp i arbetet för att detta skapar en uppdelning i ett vi och dem. Kultur ses alltså som ett begrepp som konstruerar någon form av segregation. I en rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (SOU 2006:73, 341) menar man att svenskar ses som ansvariga för att integrera invandrare, men att detta sätt att tänka snarare skapar segregation än integration då man skapar ett tydligt vi och dem. Segregation beskrivs av Sander

(1995:153-154) som ett tankesätt där det föredras att människor ur olika folkgrupper lever åtskilda. Intervjupersonerna i studien framhåller att de inte vill jobba med brukarna på ett sådant sätt som skapar ett vi och dem. De strävar alltså från segregationstanken, även om de till viss del genom att ses som ansvariga för integrationsprocessen kan anses upprätthålla en viss segregation.

Det finns en komplexitet i intervjupersonernas resonemang kring att de inte använder begreppet kultur i sitt arbete med brukare då fyra av intervjupersonerna senare i intervjun redogör för att de underliggande använder sig av kultur i sitt arbete för att förklara olikheter mellan Sverige och det land som brukarna kommer från. Denna typ av resonemang känns igen från studien som Anis (2005) gjorde för att undersöka hur begreppet kultur konstrueras mellan socialarbetare och brukare. Anis (ibid:8-9) menar att kultur används för att förklara vad som är norm i landet man befinner sig i, samtidigt som kultur också används för att förklara brukarens beteende som inte överensstämmer med det nya landets värderingar och normer.

Svensson (2007:19) menar att normalitet inte kan ses som ett homogent begrepp då normalitet ser olika ut för olika människor och att man av olika anledningar lever efter olika normer. Detta är något intervjupersonerna i studien verkar vara medvetna om. De framhåller att de och brukarna diskuterar de svenska normerna och olikheterna mellan det svenska synsättet och den kultur som brukaren kommer från. Man kan dock se en viss obalans i hur diskussionerna verkar gå till då intervjupersonerna har i uppgift att hjälpa brukarna att integreras in i det svenska samhället:

Oftast tar man upp det som är negativt där och positivt här. När man pratar om rättigheter, skola, när man pratar om möjligheter som finns här, som fanns inte där. Att allt ska vara rättvist och det är inget de är van vid där. (Rashid)

Diskussionerna vidgar deras sätt, det vidgar tankesättet på dem att de vet om att de tycker såhär. Vi tycker så och att vi kanske kan mötas nånstans åt det hållet. Om inget annat att det väcker tankar och funderingar och att de vågar ifrågasätta saker och ting. Än så länge är de så nya så att de kan ju inte ifrågasätta allt de har lärt sig. Allt de har fått med sig i modersmjölken med normer. Det kan ju inte försvinna

så [knäpper med fingrarna]. Men ju oftare vi pratar om det, ju oftare vi diskuterar det och ju oftare de ser mig bli så chockerad över att de har såna värderingar, så tror jag att det sakta kommer att förändras.

(Kristina)

Alla intervjupersonerna beskriver hur de utgår från en konstruktion av svensk kultur som utgångspunkt och hur man lyfter fram de positiva sidorna med svensk kultur snarare än brukarens kultur i diskussionerna. Detta hänger samman med det Campbell (2000:31-32) beskriver som att man inte tar hänsyn till individens tidigare kulturella identitet som konstruerats i hemlandet. I arbetet med att få brukarna att förstå hur de svenska normerna och värderingarna ser ut verkar man lägga kraft på att förklara hur svenska synsätt är bättre för att det är dessa som råder. Man kan fråga sig om detta enbart beror på att personalen har fostrats i ett samhälle med specifika normer eller om det är beroende på att personalen tycker att de här normerna är bättre. Söderqvist et al (2014:5) hävdar att personalens uppfattning av olika fenomen påverkar hur de agerar och lär brukarna om dessa fenomen. Intervjupersonerna verkar anse att de svenska normerna är viktiga att lära sig och att anpassa sig efter. Detta påverkar hur de pratar om brukarens kulturella identitet och hur de förhåller sig till denna.

Något som också tas upp i citat ovan är hur brukarnas värderingar förändras ju mer man har diskuterat olika fenomen. Jacobsson et al. (2010:17) menar att man som individ i ett nytt samhälle förstår mer och mer av vilka regler och normer man behöver följa ju längre man har varit del av samhället. De menar att man dessutom börjar utveckla en önskan om att handla därefter då man vinner på detta genom att man inte anses vara lika avvikande.

Samtliga av intervjupersonerna uttrycker att brukarna oavsett vad som sägs i diskussioner kring olikheter i normer och värderingar behöver anpassa sig efter hur man gör i Sverige:

Ja, i värsta fall blir det en clinch mellan två olika synsätt där man helt enkelt inte tycker att, ja, det finns vissa saker som man inte ska behöva ta del av eller rätta sig efter. Och det är ju något vi får jobba med för att... Tyvärr, eller i positiv bemärkelse, så är det ju så att de här ungdomarna måste ju lite rätta sig efter de här grejerna. Annars

kommer det att bli problem för dem. Ingen annan egentligen än dem.
(Daniel)

Flera av intervjupersonerna uttrycker att ungdomarna kommer att få problem om de inte anpassar sig efter det svenska samhället och att man därför trycker hårt på det svenska tillvägagångssättet kring olika saker. Det Campbell (2000:31-32) beskriver om hur man ser individens kulturella anpassning som ett mått på hur lyckad en individ är i samhället. Individens tidigare kulturella referensramar kan ses som en av anledningarna till misslyckande (ibid.). Denna konstruktion av andra kulturer som anledning till misslyckande blir problematisk då den leder till en minskad acceptans av ”misstag” som görs av brukaren i dennes integrationsprocess. Som intervjupersonen ovan beskriver behöver personalen ”jobba med” att få brukarna att förstå att de behöver anpassa sig efter svenska regler och normer. Detta innebär inte enbart att brukarna behöver anpassa sig utan också att de behöver leva efter helt annorlunda normer och därmed förändra och ibland prioritera bort sina egna normer.

Giddens och Sutton (2014:602) menar att de som ses som avvikande i samhället kan mötas av sanktioner då samhället inte förstår eller accepterar deras beteende. I intervjupersonernas olika beskrivningar verkar det vara detta man vill skydda sina brukare från. Man vill att brukarna ska passa in så att de inte får utstå olika typer av negativt bemötande från omvärlden. Sättet att tänka på har även Hessle (2009:217) funnit i sin studie där personalen framhåller att man vill hjälpa sina brukare att lära sig hur man beter sig ”normalt” och hur man inte avviker för mycket från det som förväntas och som är norm i det svenska samhället (ibid.). Denna konstruktion av integration blir tämligen komplex då man integrerar brukarna och i större utsträckning lär dem svenska normer och värderingar för att skydda dem från omvärlden, snarare än att man anpassar integration och undervisning om normer till brukarnas egenintresse.

5.7. Vikten av brukarnas kulturella utgångspunkt

Trots synen på integration och kultur som finns hos personalen verkar det ändå som att personalen ser ett värde i brukarnas egna normer och förhållningssätt:

För det är ändå som så att vi vill ju att de ska ta med sig sin kultur och fortsätta. Det är en del i deras bagage och det är en viktig sak att behålla. Och så sätter vi till det här, lite nyare tänk och så mixar de själv till en bra sak. Jag tror inte att vi kan skapa nånting om de inte har det gamla med sig. Det är jätteviktigt. Det är viktigt att behålla språk, behålla alla helger, att fira dem och att tillaga speciell mat. Det är jätteviktigt. Annars blir det inget bra av det. Vi kan inte radera nånting utan det ska vara med i det vi gör. (Kristina)

Samtliga av intervjupersonerna uttrycker att det är viktigt att brukarna står fast vid sin tidigare kultur och får möjlighet att leva efter den. Denna konstruktion av brukarnas integration verkar innehålla en syn på integration som en tillförsel av värderingar och normer som blandas samman med det som brukarna har med sig och som de redan har lärt sig. Intervjupersonen ovan uttrycker att hon inte tror att de kan lära brukarna någonting om de inte får behålla lite av det de har med sig från sitt ursprung. Burr (1995:3) menar att sociala konstruktioner av vad som är rätt och fel skapas i interaktion mellan individer. I exemplet ovan synliggör personalen en typ av konstruktion som verkar innehålla en acceptans och ett användningsområde för brukarens tidigare referensramar och normer. Kanske blir det som en kompromiss och att denna kompromisskultur kan råda mellan personal och brukare på ett boende. Som många av intervjupersonerna uttrycker i sina intervjuer behöver man visa stor respekt och förståelse för var brukarna kommer från. Intervjupersonerna beskriver att det finns en stor nyfikenhet och ett stort intresse hos de flesta av brukarna kring hur man ser på olika saker i Sverige. Diskussioner om olikheter och om anpassning till det svenska samhället behöver enligt intervjupersonerna föras med stor varsamhet:

Under samtalet det blir inte att man försöker skuldbelägga nån. Att typ, hur tänkte du här, det är väldigt hemskt att du tänker så. För då blir det ingen diskussion. Han kommer inte att lära sig något. Han kommer att stänga av. Nästa gång kommer han inte med sina frågor. (Rashid)

Man kan skapa osämja och man kan ju stänga den här dialogen som kommer då. Kanske med en viss ungdom. Man vill ju ha en öppen dialog med dem. De slutar helt när de känner att nej, hon förstår inte alls eller henne förstår jag inte alls och hon vill bara styra och ställa på sitt sätt. (Najda)

Intervjupersonerna betonar hur viktigt det är att inte döma brukarna i samtal om skillnader och olika utgångspunkter i normer och värderingar. De menar då att det finns en risk för att man stänger kommunikation och att man istället hämmar inlärningsprocessen hos brukaren då man har olika kulturell utgångspunkt. Anis (2005:13) presenterade i sin studie att socialarbetare och brukare kan konstruera begreppet kultur som en förklaring till varför de har svårigheter att förstå varandra. I intervjuerna framhålls det att man ibland kan ses som en översittare om man är för inriktad på att förmedla de svenska normerna och värderingarna. De menar att samtal om svenska normer och värderingar kan skapa låsningar och att brukarna inte alltid förstår det personalen beskriver, då de inte känner till det svenska samhället och de förhållningssätt som finns där tillräckligt väl. Alltså kan kultur vara en anledning till att brukare och personal inte förstår eller inte vill förstå varandra. Detta skulle kunna ses som en konsekvens av den enkelriktade integrationsprocessen som beskrivs av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering (SOU 2006:73, 341) där man menar att invandrare ses som de enda som bör integreras då man ser svenskar som välintegrerade. Den typ av låsningar och frustration som intervjupersonerna beskriver att brukarna ibland har i samtal om olikheter och anpassning kanske är en konsekvens av just denna process och syn på integration.

6. Avslutande diskussion

Som jag tidigare presenterat har syftet med min studie varit att undersöka hur personal på HVB-boenden för ensamkommande barn uppfattar och konstruerar bilden av integration och kultur samt hur de tillämpar denna i sitt arbete. I intervjuerna som hållits för att besvara mitt syfte och mina frågeställningar, har det framkommit en stor komplexitet och motstridighet kring hur personal på olika boenden tänker kring integration och kultur. Å ena sidan vill man att brukarna ska anpassa sig och känna till hur det svenska samhället är uppbyggt. Man vill att brukarna ska ha kunskap kring hur man beter sig och agerar enligt de normer som finns i Sverige. Man menar att denna kunskap är viktig för att brukarna ska kunna klara sig och accepteras i det svenska samhället. Å andra sidan framhåller intervjupersonerna att de är måna om att brukarna ska vara sig själva, bevara sina

egna normer och förhållningssätt. En tolkning av denna komplexitet är att det är många olika sociala konstruktioner av synen på integration och begreppet kultur som står mot varandra. Kanske kan det också vara det faktum att intervjupersonerna lär känna brukarna och deras personlighet som ligger bortom normer och värderingar och att de därför framhåller vikten av att brukarna får vara sig själva.

När det kommer till hur intervjupersonerna beskriver integration kan man först och främst se att integration har två olika kategorier nämligen integration som en konkret verksamhet och integration som en abstrakt verksamhet. Den konkreta linjen som man kan se i intervjupersonernas resonemang innebär att brukaren lär sig hur det svenska systemet fungerar med myndigheter, skola, sjukvård osv. Detta framhåller alla intervjupersoner som en viktig aspekt i integrationsarbetet för att brukarna sedan ska kunna bli självständiga. Denna självständighet som framhålls, känns typisk för ett västerländskt samhälle där individualismen blir mer och mer central.

Den abstrakta delen i intervjupersonernas syn på integration handlar om normer, värderingar och sociala koder. Intervjupersonerna anser att denna är svårare att sätta ord på och att förklara för brukarna. Deras beskrivningar av detta arbete verkar ofta bygga på en konstant bild av vad som är normativt i Sverige. Den abstrakta kunskap beskrivs vara svårare för brukarna att acceptera och motta och det är denna del av integrationsprocessen som tar längst tid. Intervjupersonerna menar dock att brukarna måste acceptera mycket av de normer, regler och värderingar som finns här för att kunna klara sig och för att de inte ska fara illa i samhället. Detta verkar vara en åsikt bland alla intervjupersoner och den verkar de inte vilja kompromissa kring. Det man kan se i det intervjupersonerna beskriver är att de är präglade av en tydlig enkelriktad integrationskonstruktion som råder i många av intervjupersonernas resonemang där man pratar om att brukarna är de som måste anpassa sig och lära sig för att passa in. Detta stämmer väl överens med det Darvishpour och Westin (2015:21) säger om att svensken ses som välintegrerad och att integration är en fråga att hantera för den som är avvikande, nämligen invandraren. Intervjupersonernas resonemang går också till viss del i linje med assimilation som innebär fullständig anpassning till det svenska

samhället där individen behöver ge upp sina tidigare referensramar för att helt smälta in i det nya samhället (Sander 1995:153).

Dock verkar det finnas vissa drag i det intervjupersonerna säger som går emot tanken om att det enbart är brukarna som ska anpassas. De beskriver nämligen hur de själva anpassar sig efter sina brukare. Jag tror att det är högt mänskligt att anpassa sig i olika sammanhang efter olika människor och det vore märkligt om detta inte också märktes på boendepersonalen. Detta får en också att fundera på hur den enkelriktade integrationssynen kan bestå och om den kommer att kunna bestå när Sverige blir ett mer och mer multikulturellt land.

När det kommer till kultur kan man se hur de flesta intervjupersonerna ser begreppet som ett samlingsbegrepp för vad som är bekant och vart man kommer från. De är nästan helt överens om att de inte vill använda detta begrepp i arbetet med brukarna då det synliggör ett ”vi och dem”. Några av dem menar dock att de trots detta, underliggande i sitt arbete använder sig av kultur som en förklaringsmodell för olikheter. Detta synliggör en komplexitet i integrationsarbetet då detta sätt att arbeta på faktiskt skapar ett ”vi och dem” trots att intervjupersonerna försöker att undvika denna typ av grupperingar. Deras resonemang visar dock på en vilja att inte segregera utan att integrera och att skapa delaktighet för brukarna de arbetar med. Denna vilja skulle också kunna ses som en anledning till hur man pratar om skillnader mellan svensk kultur och den kultur som brukaren kommer från. Många av intervjupersonerna framhöll att de ofta pratar om skillnader med det svenska som utgångspunkt och det som anses vara normativt i Sverige som det ”riktiga” sättet att tänka på. Detta skulle kunna ses som en del i integrationsprocessen trots att detta tillvägagångssätt till viss del kan anses förringande mot den kulturella bakgrund som brukaren har. Samtidigt, som jag tidigare har nämnt, hävdar intervjupersonerna att de vill att brukarna ska stå fast vid och bevara den kultur och tradition de kommer från. Denna typ av komplexitet beskrivs av Campbell (2000:31-32) menar att man pratar om att ungdomar ska få bevara sin egen kultur, men att den också ofta ses som anledningen till misslyckande och missförstånd.

I denna uppsats har jag haft en socialkonstruktivistisk ansats för att analysera min empiri. Begreppen norm och normalitet har hjälpt mig att tolka och förstå min

empiri. De redskap jag har valt, har hjälpt mig att inte bedöma huruvida intervjupersonernas uttalanden är riktiga. Utgångspunkten i tolkningen av min empiri har varit att all kunskap är byggd av interaktion som skapat konstruktioner. Dessa konstruktioner säger något om samhället vi lever i. Om jag i denna studie hade haft en annan typ av ansats, hade jag förmodligen fått fram en helt annan typ av resultat. Något som framträdde under studiens gång är att det finns en tydlig maktaspekt i den enkelriktade syn på integration som framkommit. Hade jag haft ett annat perspektiv och en annan vinkling på min forskningsfråga, hade jag kunnat belysa denna aspekt. Som med all forskning har jag dock varit tvungen att begränsa mig till att analysera det som är relevant för att besvara min forskningsfråga. Maktaspekten i integrationsprocessen skulle dock kunna vara ett intressant och relevant forskningsområde.

Min uppsats visar på hur komplext arbetet med frågor rörande integration och kultur är. Intervjupersonerna i denna studie har till viss del haft liknande syn på hur man hanterar ett integrationsarbete och kulturskillnader, men det har också funnits vissa frågor där åsikter och tankar har skilt sig åt. Något som dock verkar vara genomgående i detta komplexa arbete som de professionella ställs inför, är respekten för brukarna man arbetar med. Alla intervjupersoner har i sina intervjuer visat på hur de verkligen vill att brukarna ska klara sig bra i det svenska samhället. Kanske är det ändå denna goda vilja som borde spela störst roll.

Referenslista

- Anis, M. (2005) "Talking about culture in social work encounters: immigrant families and child welfare in Finland" i *European Journal of Social Work* 8(1):3-19.
- Bryman, A (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. London: Routledge
- Campbell, A (2000) "Cultural identity as a social construct" in *Intercultural Education* 11(1):31-39
- Darvishpour, M & Westin, C. (2015) Maktperspektiv på etniska relationer. I Darvishpour, M & Westin, C(red.) *Migration och etnicitet: perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G (2015) "Intervjuer" I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber
- Fornäs, J. (2012). *Kultur*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet
- Gemignani, M, & Peña, E (2007) "Postmodern conceptualizations of culture in social constructionism and cultural studies" i *Journal Of Theoretical And Philosophical Psychology*, 27-28(2-1): 276-300
- Giddens, A & Sutton, P. W. (2014). *Sociologi*. 5., rev. och uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur
- Hessle, M (2009). *Ensamkommande, men inte ensamma: Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Diss., Stockholms Universitet
- Inspektionen för vård och omsorg (2015). *HVB och stödboende för ensamkommande barn*. <http://www.ivo.se/ensamkommande-barn/> (Hämtad 2016-03-22)

Jacobsson, K. Thelander, J. & Wästerfors, D. (2010) *Sociologi för socionomer - en stående inbjudan* Malmö: Gleerups AB

Migrationsverket (2016). *Nästan 163 000 människor sökte asyl i Sverige 2015*.
<http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2016/2016-01-01-Nastan-163-000-manniskor-sokte-asyl-i-Sverige-2015.html>
(Hämtad 2016-03-15)

Sahlin, I. (2013) Sociala problem som verklighetskonstruktioner. I Meeuwisse, A & Swärd, H (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. 2., omarb. utg. Stockholm: Natur & kultur

Sander, Å. (1995) Rasismens varp och trasor. I *Rasismens varp och trasor: en antologi om främlingsfientlighet och rasism*. Norrköping: Statens invandrarverk (SIV)

SFS 1994:137 *Lag om mottagande av asylsökande med flera*

SOU 2006:73 *Den segregerade integrationen: om social sammanhållning och dess hinder*. Rapport av utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering.

Svensson, K. (2007) Normer, normalitet och normalisering. I Svensson, K. (red.) *Normer och normalitet i socialt arbete* Lund: Studentlitteratur AB

Svensson, P & Ahrne, G (2015) ”Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt” I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Söderqvist, Å. (2014), Leaving Care with “Cultural Baggage”: The Development of an Identity within a Transnational Space, *Australian Social Work*, 67 (1): 39-54.

Söderqvist, Å. Sjöblom, Y. & Bülow, P. (2014) ”Home sweet home? Professionals’ understanding of ’home’ within residential care for unaccompanied youths in Sweden” i *Child & Family Social Work* doi: 10.1111/cfs.12183

Wenneberg, S. B. (2010). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. 2. uppl. Malmö: Liber

Östnäs, A. (2007) Norm och normalisering inom handikappvetenskap och handikappidrott. I Svensson, K. (red) *Normer och normalitet i socialt arbete*
Lund: Studentlitteratur AB

Bilaga 1

Informationsbrev

LUNDS
UNIVERSITET

Intervjustudie om hur personal på HVB-boenden för ensamkommande barn talar om anpassning till Sverige med brukarna.

Jag heter Elin Andersson och studerar min sjätte termin på socionomprogrammet vid Lunds universitet. Jag kommer under våren att göra en studie för att sedan skriva en uppsats på kandidatnivå i socialt arbete.

Syftet med denna studie är att undersöka hur personal på HVB-boenden för ensamkommande barn talar med dessa barn om anpassning till det svenska samhället. Detta känns relevant att undersöka då det under hösten 2015 kom väldigt många barn som placerats i olika typer av HVB-boenden och som behöver stöd att hitta in i det svenska samhället med hjälp av boendepersonal och andra typer av socialarbetare.

För att samla in underlag till denna studie kommer jag att genomföra intervjuer med personal på HVB-boenden för ensamkommande barn.

Medverkan i denna studie kommer att innebära att delta i en intervju som kommer att ta ca 30- 45 minuter. Jag kommer att spela in intervjun med hjälp av en diktafon då detta underlättar för mig när jag ska sammanställa vad som sagts under intervjun. Intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att den som intervjuas kommer att avidentifieras och på så sätt få vara anonym i studien. Materialet kommer att förvaras så att det enbart finns tillgängligt för mig som genomför studien vilket innebär att obehöriga ej kommer att ha tillgång till detta material. Det som sägs under intervjuerna kommer enbart att användas till denna studie och kommer inte att användas i något annat syfte. Medverkan i denna studie är helt frivillig och man kan när som helst under studien avbryta och dra tillbaka samtycke till medverkan utan vidare förklaring.

Om du väljer att delta i studien kommer jag att kontakta dig via telefon eller mail för att bestämma tid och plats för intervjun utifrån vad som blir enklast för dig. Om du har frågor, vänligen kontakta mig via kontaktuppgifterna som anges nedan.

Tack på förhand,

Elin Andersson
Socionomprogrammet
Lunds Universitet
0709-78 55 95
elin.andersson.092@student.lu.se

Handledare:
Anna Rypi
0739-757 339
anna.rypi@soc.lu.se

Bilaga 2

Intervjuguide

Information om villkoren för intervjun så som etiska krav och information om inspelning inleder intervjun.

De professionellas uppfattning och diskussioner

- Vad tycker du ingår i begreppet anpassning/integration till det svenska samhället?
- Hur pratar ni inom arbetsgruppen om ungdomarnas integration i det svenska samhället?
- Finns det någon form av riktlinjer som säger hur ni bör hantera dessa frågor?
- Vad anser du att en ungdom som har bott hos er behöver känna till om det svenska samhället?
- Hur diskuteras de normer och värderingar som finns i det svenska samhället av er i personalen?
- Hur känner du inför uppdraget att hjälpa ungdomar att integreras in i det svenska samhället?
- Vad tänker du att begreppet kultur innebär/betyder?
- Hur använder du dig av kultur i ditt arbete med att integrera ungdomarna?

Samtal med ungdomarna och hur frågan hanteras i praktiken

- Hur pratar ni om de normer och värderingar som finns i Sverige med ungdomarna?
- Vilka svårigheter kan dyka upp i samband med denna typ av samtal?
- Hur pratar ni om ungdomens tidigare referensramar och normer som kommer från det samhälle där denne har växt upp?
- Hur pratar ni om skillnad mellan det svenska samhället och de normer som finns här och de normer som finns i det land där den unge har bott tidigare med ungdomarna?
- Vilka positiva och negativa aspekter kan ni se av samtal med ungdomarna om skillnader mellan det samhälle de kommer ifrån och Sverige?
- Vilka positiva och negativa aspekter kan ni se av samtal om anpassning och integration till det svenska samhället?